

برشانه‌های اقیانوس

نهج البلاغه
جوان
ترجمه و شرح
خطبه یک تا صد

علی رهبر

فهرست

۲۱ دیباچه

۱ خطبه اول

۲ و خدایی که همین نزدیکی است...

۴ تأملی در دو واژه دقیق

۶ ادوار خلقت و اسراری که فقط محرمان راز می‌دانند!

۸ آیا هفت آسمان کشف شده است؟

۱۰ فرشته‌شناسی

۱۲ انسان، غوغابرانگیزترین موجود هستی

۱۴ آدم آورد در این دیر خراب آبادم!

۱۴ هدف‌های بعثت‌ها

۱۶ دل‌رمیده ما را انیس و مونس شد!

۱۸ این کتابی نیست؛ چیز دیگری است!

۲۰ خسی در میعاد

۲۱ خطبه دوم

۲۲ از گوشه‌ای برون آی، ای کوکب هدایت!

۲۴ میوه‌های حنظلی فتنه‌ها

۲۶ خواهش‌هایی که بر کرسی خدایی، فرمانروایی می‌کند!

۲۶ تداوم حضرت محمد ﷺ

- ۲۷ خطبه سوم
گدازه‌های آن روز!
۲۸ درد دلم...
۲۸ کاستی‌ها و بلاهای دو دوران
۳۰ عطش‌زدگانی در گرد آب‌شخور من!
۳۲ چرا تشبیه به حیوانات؟
۳۲ اگر مردم نیابند، مشروعیت مخدوش نمی‌شود و خودشان محروم می‌شوند
- ۳۳ خطبه چهارم
۳۴ دردهایی که با من خواهند ماند!
- ۳۵ خطبه پنجم
۳۶ زنجیرهای مصلحت
- ۳۷ کلام ششم
- ۳۷ خطبه هفتم
۳۸ طلحه و زبیر شناسی
۳۸ ترجم برپلنگ...!
۳۸ خدا، وگرنه شیطان و هوای نفس!
- ۳۹ کلام هشتم
- ۳۹ کلام نهم
- ۳۹ خطبه دهم
۴۰ نه فریب خوردم و نه فریب دادم
- ۴۱ کلام یازدهم
- ۴۱ کلام دوازدهم
۴۲ استوار و پایدار چون صخره‌ها

۴۲ دلت که باشد، خودت هم هستی!

۴۳ کلام سیزدهم

۴۳ کلام چهاردهم

۴۴ همین برای بصره بس است!

۴۵ کلام پانزدهم

۴۵ کلام شانزدهم

۴۶ با سیاست بی پارسایی هرگز نمی‌آسای!

۴۶ عثمان شناسی

۴۸ نظام سیاسی پارسا و نظام سیاسی سیاهی

۵۰ شاخصه‌های صراط

۵۱ کلام هفدهم

۵۲ آشنایی با منفورترین‌ها

۵۴ خلیفه‌ها یا قاضی‌های این چنینی!

۵۵ کلام هجدهم

۵۶ بالاخره حکم خدا کدام است؟

۵۷ کلام نوزدهم

۵۷ کلام بیستم

۵۷ خطبه بیست و یکم

۵۸ مثلث اشعری

۵۸ نمی‌دانید آن سو چه خبر است؛ وگرنه...!

۵۹ خطبه بیست و دوم

۶۰ فتنه طلحه و زبیر

خطبه بیست و سوم

به راستی که مفهوم «رزق» را نشناختیم!
تعامل خویشاوندی و برکت‌های آن

خطبه بیست و چهارم

خطبه بیست و پنجم

سازش هرگز!
از شما خسته شده‌ام!
کدام قوم عدالت دوست‌اند؟
حکمت این نفرین‌ها چیست؟

خطبه بیست و ششم

اعجاز اجتماعی رسول اعظم ﷺ
تنها بودم!
معامله عمرو عاص با معاویه

خطبه بیست و هفتم

سرنوشت قومی که به جهاد برخیزد!
امنیت برای مسلمانان و غیرمسلمانان در حکومت اسلامی
ستم‌های کوفیان بر امیرمؤمنان علی‌علیه السلام

خطبه بیست و هشتم

ای طالبان اخلاق، این درس اخلاق است

خطبه بیست و نهم

قومی که مرا به زانو درآوردند
خداوند با حضور مردم، پیروزی‌ها را رقم می‌زند تا مردم رشد کنند

کلام سی‌ام

- ۸۳ **کلام سی و یکم**
- ۸۴ نه آمر قتل عثمان بودم و نه حامی او
- ۸۴ طلحه شناسی
- ۸۵ **خطبه سی و دوم**
- ۸۶ مردم شناسی و ویژگی های هردسته
- ۸۸ توصیف ساده‌ای از وضعیت خوبان در حکومت طاغوت
- ۸۹ **خطبه سی و سوم**
- ۹۰ حکومت هیچ است و اهداف مقدس، ملاک ارزشمندی آن هستند
- ۹۱ **خطبه سی و چهارم**
- ۹۲ آسیب های دل بستگی به دنیا
- ۹۴ توان مقاومت در شما نمی بینم!
- ۹۴ حقوق دوسویه امام و امت
- ۹۵ **خطبه سی و پنجم**
- ۹۶ قصه پر غصه حکمت!
- ۹۶ مقدس مآبان سنگ دل!
- ۹۷ **خطبه سی و ششم**
- ۹۸ جمودها، جهالت ها و جنایات خوارج
- ۹۹ **کلام سی و هفت**
- ۱۰۰ چرا سرگذشت مرا از یاد برده اید؟
- ۱۰۰ شبیه، حق نما و طلای قلابی است
- ۱۰۱ **خطبه سی و هشتم**
- ۱۰۲ راه رهایی از شبهه های غلط انداز

خطبه سی و نه

۱۰۳

کلام چهل

۱۰۳

کدام فتنه را با شما دفع کنم؟

۱۰۴

خطبه چهل و یک

۱۰۵

کلام چهل و دو

۱۰۵

وفا نکردی و کردم!

۱۰۶

دو سارق بزرگ پیش روی همه

۱۰۶

کلام چهل و سه

۱۰۷

کلام چهل و چهار

۱۰۷

اندیشه مهربانی در هدایتگری و پایبندی به تعهد در حق دشمن

۱۰۸

خطبه چهل و پنج

۱۰۹

کلام چهل و شش

۱۰۹

خدایی این چنین!

۱۱۰

دنیا بی ناپایدار

۱۱۰

تو در سفریاری منی و در خانواده من، نگهبان!

۱۱۰

کلام چهل و هفت

۱۱۱

خطبه چهل و هشت

۱۱۱

کوفه، خوب یا زشت؟

۱۱۲

دستاوردهای ستایش کردن خدا

۱۱۲

کلام چهل و نه

۱۱۳

ای باطن تراز همه باطن‌ها و ای ظاهر تراز همه ظاهرها

۱۱۴

۱۱۵ کلام پنجاه

۱۱۶ هوس‌ها که بیاید، سنگ روی سنگ نمی‌ماند

۱۱۷ خطبه پنجاه و یک

۱۱۷ خطبه پنجاه و دو

۱۱۸ ملاک «حیات» و «مات»

۱۱۸ دهلیز دنیا!

۱۱۹ خطبه پنجاه و سه

۱۲۰ درک نعمت‌های بزرگ، یکی از عوامل آرامش

۱۲۰ به خدا و خلقتش، هدیه‌ای سالم تقدیم کنیم

۱۲۱ خطبه پنجاه و چهار

۱۲۱ خطبه پنجاه و پنج

۱۲۲ جنگ با شامیان، با سنجش و تأمل بود؛ نه احساس، تعصب و خشم

۱۲۲ هدایتگری و اندرز، در همه برخوردها اولویت دارد

۱۲۳ کلام پنجاه و شش

۱۲۳ کلام پنجاه و هفت

۱۲۴ جهاد فی سبیل الله، گاهی دو برادر یا پسر و پدر را مقابل هم قرار می‌دهد

۱۲۴ معاویه شناسی

۱۲۵ کلام پنجاه و هشت

۱۲۵ سخن پنجاه و نه

۱۲۵ سخن شصت

۱۲۶ شناخت ابعاد مقدس‌نمایان بی‌بصیرت: خوارج نهروان

سخن‌شصت و یک

۱۲۷

کلام‌شصت و دو

۱۲۷

خطبه‌شصت و سه

۱۲۷

عدالت، سیاست و کیاست تعامل با حق طلبان گمراه‌شده و باطل طلبان گمراه
این جان عاریت که به حافظ سپرده دوست...

۱۲۸

۱۲۸

خطبه‌شصت و چهار

۱۲۹

یک دوره اخلاق پای منبر امام
نعمت‌ها خیرند اگر...

۱۳۰

۱۳۲

خطبه‌شصت و پنج

۱۳۳

۱۳۴

۱۳۴

۱۳۶

علی فیلسوف الهی
شیرین تر از وصف محبوب وجود ندارد
این خدا از خلقت خود خسته نیست!

کلام‌شصت و شش

۱۳۷

۱۳۸

توصیه‌های نظامی امیرمؤمنان علیه السلام

کلام‌شصت و هفت

۱۳۹

۱۴۰

استدلال زیبای امام

کلام‌شصت و هشت

۱۴۱

کلام‌شصت و نه

۱۴۱

۱۴۲

۱۴۲

شناخت دو یاور ممتاز امام
باز از سست عنصری مدعیان...

۱۴۲ گفتار هفتاد

۱۴۳ خطبه هفتاد و یک

۱۴۴ پیامدهای دنباله‌دار و بهمن‌وار سستی‌ها

۱۴۶ شمه‌ای از شمس

۱۴۷ خطبه هفتاد و دو

۱۴۸ فلسفه صلوات

۱۴۸ بدون خضیره به مقصد غی‌رسی

۱۵۰ آیا دعا برای رسول خدا ﷺ مؤثر است؟

۱۵۱ کلام هفتاد و سه

۱۵۱ خطبه هفتاد و چهار

۱۵۱ کلام هفتاد و پنج

۱۵۲ مروان‌شناسی

۱۵۲ سخنی با رأی‌دهندگان به عثمان

۱۵۲ اتهام‌های بی‌دلیل، دست‌انگیز ستیز با امام علی علیه‌السلام

۱۵۳ خطبه هفتاد و شش

۱۵۳ کلام هفتاد و هفت

۱۵۴ اندرزهای انسان‌ساز

۱۵۴ بنی‌امیه‌شناسی

۱۵۵ دعای هفتاد و هشت

۱۵۵ کلام هفتاد و نه

۱۵۶ جاهلیت، بی‌نیایش خفتن است.

۱۵۶ علم نجوم امروز و دیروز و رابطه آن با کهانت

خطبه هشتاد

۱۵۷

کلام هشتاد و یک

۱۵۷

۱۵۸

تفسیر درست نگاه امام علی علیه السلام به «زن»

۱۵۹

کلام هشتاد و دو

۱۶۰

دنیا شناسی و رنج آشنایی

۱۶۱

خطبه هشتاد و سه

۱۶۲

ستایش خدا دلیل منطقی دارد

۱۶۲

اعتقاد به صفات خدا، روحیه زندگی با پشتوانه مستحکم را به انسان هدیه می‌دهد

۱۶۴

نگاه خردمندانه به حقیقت دنیا

۱۶۶

حالاتی هراس‌انگیز که دامن‌گیر می‌شود

۱۶۸

وصف دلبران در حدیث امیرایمان علیه السلام

۱۷۰

نعمت بخشی‌های خدا و تکریم انسان

۱۷۰

ضرورت شکرگزاری عملی در برابر مواهب خداوندی

۱۷۲

امام چرا این همه از بدن و مرگ دم زده‌اند؟

۱۷۲

آیا توجه بسیار به مرگ، ما را از تمدن‌سازی غافل نمی‌کند؟

۱۷۴

آشنایی با صراط

۱۷۴

ویژگی‌های پارسایان

۱۷۶

آگاهی فزون‌تر به حقیقت «تقوا»

۱۷۶

شناخت شیطان و کارکردهای او

۱۷۶

خطرهای هواپرستی

۱۷۸

گفتاری تکان‌دهنده از سرنوشت بدن خاکی

۱۸۰

آنچه در قیامت برای آدم شدن به رخ انسان می‌کشند

۱۸۱

خطبه هشتاد و چهار

۱۸۱

خطبه هشتاد و پنج

۱۸۲

عمر و عاص شناسی

۱۸۲

بیان برخی از صفات جلال خدا

- ۱۸۳ **خطبه هشتادوشش**
 ۱۸۴ هیچ چیز همچون شنیدن موعظه نیست
 ۱۸۴ خدایی که عالم و قادر است
 ۱۸۶ آیا ما هم باید در حفاظت از قرآن بکوشیم؟
 ۱۸۶ نظام عالم برحق است و انسان هم جزئی از نظام عالم
 ۱۸۶ ریاضت شرعی چیست؟
 ۱۸۸ نقش اطاعت از خدا، فریب خورده‌ها، شرک مخفی و رفاقت با اهل هوای نفس

- ۱۸۹ **خطبه هشتادوهفت**
 ۱۹۰ اوصاف پیشوایان
 ۱۹۲ تداوم وصف دلیر
 ۱۹۲ چهره سیاه عالم نمای باطل‌گرا
 ۱۹۴ کتاب فضل تو را آب بحر کافی نیست

- ۱۹۵ **خطبه هشتادوهشت**
 ۱۹۶ برخی از قانون‌های کارساز خدا
 ۱۹۶ عبرت‌اندوژی، به تأمل و تعقل و تدبیر نیاز دارد
 ۱۹۶ آنان که از نبی یا وصی پیروی نمی‌کنند، چه مشکلی دارند؟

- ۱۹۷ **خطبه هشتادونه**
 ۱۹۸ دنیایی نورباخته
 ۱۹۸ قانون و تاریخ تکرار می‌شود
 ۱۹۸ من هم کار رسول الله ﷺ را می‌کنم
 ۲۰۰ شما و رفتگان، عبرت‌هایید

- ۲۰۱ **خطبه نود**
 ۲۰۲ اگر خدا با چشم سردیده شود
 ۲۰۲ اول و آخر بودن خدا، یعنی سابقه عدم و لاحقه معدوم شدن ندارد

- ۲۰۳ **خطبه نودویک**
 ۲۰۴ اولیت و آخریت خداوند
 ۲۰۴ جود بی پایان خدا

خزاین او همان قدرت ایجاد اوست

قرآن، ملاک ماندگار در همه چیز، از جمله معرفی خداوند

آفرینشی کاملاً ابتکاری

برای وجدان، راهی جز اعتراف به خدا نیست

همه هستی در ادامه هستی، وابسته به هستی بخش اند

خدای برتر از شباهت به پدیده‌ها

قدیر، تدبیر و توجیه

علی علیه السلام آسمان شناس بزرگ

آشنایی بیشتر با فلسفه آفرینش فرشتگان

آیا لازم است ما با فرشتگان آشنا شویم؟

چرا این همه از فرشتگان می‌گویند؟

متشابه و محکم یعنی چه؟

برخی از اخلاقیات فرشتگان که مشوق ما در اخلاقیات است

این یاران آسمانی!

ثنوی کجا و تجربه و قانون کجا!

فهم استعاره‌ها و تشبیهات نهج البلاغه، فهم حقایق را آسان می‌کند

بادها، کوه‌ها، ابرها، چشمه‌ها و احیای زمین‌ها

باد و باران

جنب و جوش زمین

ماجرای حضرت آدم علیه السلام

آزمون خدا از رزق

دنیا را بهتر بشناسیم

علمی بی‌انتها به آنچه هست و آنچه نیست!

مقصود از «ذره» چیست؟

علم خدا ما را مجبور به انتخاب نمی‌کند

هنرهای گوناگون نیایش

کلام نود و دو

اگر حکومت را بپذیریم، حرف منفعت طلبانه این و آن را گوش نمی‌کنم

خطبه نود و سه

چشم فتنه را کور کردم

هرچه می‌خواهید از من بپرسید

۲۴۰. باز جنایات بنی‌امیه
۲۴۰. خلافت عباسیان و سرکوب شدید بنی‌امیه
۲۴۱. **خطبه نود و چهار**
۲۴۲. رسولی در اصلاص شایسته
۲۴۲. جایگاه عترت
۲۴۲. سراج و شهاب
۲۴۳. **خطبه نود و پنج**
۲۴۳. **خطبه نود و شش**
۲۴۴. چاووش می‌گوید که ما را وقت تنگ است
۲۴۴. حیرت ضلالت؟
۲۴۴. هوای نفس انسان را به لبه پرتگاه می‌برد
۲۴۵. **خطبه نود و هفت**
۲۴۶. قانون امهال و املای خدا
۲۴۶. عیار غلبه و مغلوبیت
۲۴۸. ریشه‌یابی سست عنصری در رزم‌گاه
۲۴۸. کدام قلب و کدام گوش و کدام چشم و کدام زبان؟
۲۴۹. **کلام نود و هشت**
۲۵۰. بدون اهل‌بیت به کمال نمی‌رسیم
۲۵۰. اصحاب رسول خدا، الگوی یآوری دین خدا
۲۵۰. برخی کارهای بنی‌امیه
۲۵۱. **خطبه نود و نه**
۲۵۲. حمد به چه چیز؟
۲۵۲. سلامت‌طلبی
۲۵۲. ترک عزتمندانه دنیا
۲۵۴. سمع و بصرو عقل
۲۵۴. دل‌بستگی به دنیا، نهیب امیر را می‌خواهد
۲۵۴. همه‌جا از خدا و خدایان و صبر و صلات کمک بگیرید

۲۵۵

خطبه صد

۲۵۶

رابطه فضل با رحمت عام و رحمت خاص

۲۵۶

در درمان جسم، تسلیم طیب می‌شویم و در کمال روح هم طیب آسمانی

www.Ketab.ir

دیباجه

سخن گفتن از نهج البلاغه به همان میزان دشوار است که سخن گفتن از علی مرتضی (علیه السلام)؛ چه اینکه این کتاب گران سنگ، گزیده‌ای از شیواترین گفته‌ها و نوشته‌های امیرِ بیان، علی بن ابی طالب (علیه السلام) است، و برای ما بی‌بضاعتان، چگونه توان آن است که بی‌نهایت را در چند کلمه محدود بگنجانیم و آن را توصیف کنیم؟ مگر می‌توان اقیانوس دُرّواژه‌های علی (علیه السلام) را در پیمانه‌ای کوچک از واژه‌ها جا داد؟ اما آب دریا را اگر نتوان کشید... هم به قدر تشنگی باید چشید.

به اعتراف همه دانشمندان، نویسندگان و ادیبان عرب و غیرعرب، نهج البلاغه علی (علیه السلام) بعد از قرآن کریم، فصیح‌ترین و بلیغ‌ترین متن به زبان عربی است که بشر شاهد آن بوده است؛ مجموعه‌ای بی‌نظیر که حکمت‌های ژرف و ارزش‌های انسانی متبلور در علم اخلاق را با فلسفه تاریخ و سیاست درست، درهم آمیخته و به زیباترین و شیواترین شکل ممکن آن را در مسیر چشم‌انداز بشری عرضه کرده است و سید رضی، آن غوّاصِ گوهرشناس اقیانوس واژه‌ها، آن‌ها را به صورت کنونی گزین کرده و به ما عرضه داشته است.

جای تأسف است که این گوهری مانند، هنوز در میان شیعیان آن امام همام، مجهول و قدرناشناخته مانده است؛ چه رسد به آنان که از شناخت نور مقدس علوی نیز غافل‌اند. در این میان، باید تلاش‌های بی‌دریغ شارحان و مترجمان این عرصه را ارج نهاد که دشواری‌های بسیار این مسیر را به جان می‌خرند و به عرصه سترگ نهج البلاغه گام می‌نهند تا مروراید‌های ناب این صحیفه شریف را از زرفای سخنان امام متقین (علیه السلام) صید کنند و با قلمی شیوا در اختیار مشتاقان قرار دهند.

یکی از این عاشقان مولا (علیه السلام) که عمر بابرکت خویش را به شاگردی در محضر امیرمؤمنان و فرزندان راستینش (علیهم‌السلام) زانوی ادب زده، حجت الاسلام علی رهبر است؛ عضو هیئت علمی گروه معارف اسلامی دانشگاه صنعتی اصفهان که سال‌هاست در حوزه و دانشگاه به تربیت جوانان مؤمن و انقلابی همت گماشته و آثار بسیاری تألیف کرده است. ایشان از پس بیش از چهل سال انس با قرآن کریم و برادر کوچکش، نهج البلاغه، بر آن شده تا دست به کاری بزرگ بزنند و با درخواست شاگردان و برخی استادان حوزه و دانشگاه، دست به قلم گردد و پس از نگارش ده‌ها کتاب و مقاله، شرحی زیبا، جامع و در عین حال کوتاه از نهج البلاغه ارائه کند؛ اثری موجز و مفید برای ارتباط بیشتر نسل جوان با سخنان فوق بشری امیر بیان (علیه السلام).

این اثر در پنج جلد در حال نگارش است و با توجه به دقت‌های ظریف و موشکافانه حضرت استاد، به مرور به علاقمندان و جستجوگران حقیقت تقدیم می‌شود.

بسم الله الرحمن الرحيم

خداوند بزرگ در قرآن تجلی کرده و برون و درون این سفره بزرگ آسمانی در زمین، نزد رسول اعظم ﷺ، حضرت زهرا ؑ و دوازده خلیفه معصوم رسول الله ﷺ است.

بزرگ‌گنجینه بان علوم خدایی، یعنی خاتم رسولان، دانش بی پایان خویش را به امام علی بن ابی طالب ؑ به امانت سپرد و او نیز به امام بعدی؛ هرامامی به امام پس از خود و اکنون آن دانش ناب آسمانی در سینه آخرین خلیفه نبی اعظم ﷺ است. بدون داشتن این میراث بی نظیر، نمی‌توان رابط خدا با خلق بود.

امام علی ؑ تفصیل و شرح شخصیت خاتم رسولان است؛ هر دو از یک درخت‌اند و تمام رویدادهای سی سال زندگی امیرالمؤمنین پس از رسول الله ﷺ تا لحظه شهادت، به گونه‌ای است که اگر حضرت رسول به جای امام علی بودند، همال حرف‌ها را می‌زدند و همان مواضع را می‌گرفتند.

در هر سطر از کلام امیرالمؤمنین، کتاب خدا را می‌بینیم و صفای قرآن را در نهج البلاغه و صفای نهج البلاغه را در قرآن احساس می‌کنیم. حضرت امیر شاگرد و گنجینه بان علوم رسول خدا، دروازه شهر دانش آن حضرت و دست پرورده نبی اکرم بودند و چنین صفایی از ایشان شگفت نیست. به همین دلیل، باید نهج البلاغه را ناله روح امیرالمؤمنین ؑ و تجلی‌گاه ویژگی‌های آن حضرت دانست. آری، نهج البلاغه بخشی از تمام پیام‌های تفسیری امام است که اندوخته انسان‌سازی ما خاکیان است.

اما بعد

حقیر از سال ۱۳۵۳ شمسی، شوق و شور وصف‌ناپذیری در شناخت قرآن و نهج البلاغه داشتم و اکنون پس از گذشت بیش از چهار دهه، همان اشتیاق را در خود فروزان می‌بینم. ژرفای نورانی این دو کتاب، صفای ویژه‌ای را در پژوهش و نوشتن ارزانی داشته و اندوهناک روزی هستم که توفیق این کار از من گرفته شود. اعتقاد استواری داشته دارم که آشنایی با قرآن و نهج البلاغه در کنار یکدیگر، کار مطلوبی را سامان می‌دهد.

به دلیل نشاط، استعداد، توان و کارآمدی جوانان، آن‌ها در تمام جوامع در مرکز توجه هستند. گفتمان انقلاب اسلامی، رهبر فرزانه و امت وفادار ما برای سلامت نسل جوان و حل دشواری‌های آنان اهتمام ویژه‌ای قائل‌اند. به راستی که جوانان در پیدایش انقلاب اسلامی، هشت سال دفاع مقدس، پیشرفت‌های فناوری، سازندگی و

تولید علم نقش بسزایی داشته‌اند و در مرکز توجه همگان بوده‌اند.

بزرگ‌ترین آفت جوان، رویگردانی از مبانی مذهبی و سبب‌بنیادی اخلاق و انحراف از بینش درست سیاسی است. دشمن در این زمینه خواب‌هایی تعبیر نشده دارد که باید با غرضه پاکیزه، منطقی و جذاب معارف ناب، یعنی قرآن و حدیث و به‌ویژه نهج‌البلاغه، نسل جوان را یاری کرد.

در کانال «کشتی طوفان‌ها»، سلسله‌بحث‌هایی داشته‌ایم که برخی از آن‌ها دسته‌بندی و به‌شکل کتاب منتشر شد؛ یکی از بحث‌های دامنه‌دار، مروری از آغاز تا پایان نهج‌البلاغه بود.

در آغاز بنا شد آن مجموعه ۲۶۰ بخشی، پس از پیاده‌سازی به کتابی مناسب تبدیل شود، اما در آبان ماه ۱۳۹۷، برخی یاران مخلص پیشنهاد دادند با توجه به نیاز شدید نسل امروز و تجربه‌ی چهار ساله‌ی شما در تدریس حوزه و دانشگاه و هم‌زمانی با ادبیات جوانان، شایسته است ترجمه‌ای روان و شرحی راه‌گشا از نهج‌البلاغه بنویسید. حقیر نیز پس از تأمل و تفأل به قرآن کریم، کار را در بیستم آبان ماه ۱۳۹۷ آغاز کردم و در این مدت، دست یاری خدا را هماره احساس کرده‌ام. به شرط توفیق، این مطالب تا پایان نهج‌البلاغه و در پنج مجلد ارائه خواهند شد. گفتنی است جوانی از دوران بلوغ آغاز می‌شود و تا چهل سالگی امتداد دارد؛ این شرح و برگردان به نیت عزیزان این سنین نوشته شده است؛ گرچه همگان امکان بهره‌گیری از این مجموعه را خواهند داشت.^۸ اما درباره‌ی اثر

این اثر بر چهار رکن سامان یافته است: فهم درست معارف قرآنی، بهره‌گیری از تفاسیر قرآنی معتبر شیعه، استفاده از دیدگاه بزرگان آشنا با نهج‌البلاغه و تأملی چهل ساله در احادیث. باین حال، قطعاً کاستی‌هایی هست که امید می‌رود با ارائه دیدگاه‌های فضلا و جوانان عزیز، روزی بالندگی خود را بیابد.

در نگارش ترجمه و شرح به این موارد توجه شده است: تعبیرهای کنایه‌ای امام، اشعار و ضرب‌المثل‌های استفاده شده و نقد اندیشه‌ها از سوی آن حضرت، استدلال به آیات در انواع گوناگون، تکیه بر جمله‌ها و کردار رسول اعظم ﷺ، مرور گسترده بر تاریخ اسلام و عصر امام علیؑ، توجه به برداشت‌های بزرگان دین و تلاش برای اثبات آن‌ها با استدلال، و تفاوت‌های ظریف واژه‌های به‌ظاهر مترادف؛ زیرا معتمد فهم مقاصد حکیمانۀ امیر بیان علیؑ در گرو ژرف نگریستن و وقت‌گذاری گسترده روی چنین مواردی است.

بنده معتمد نباید با ضرورت نوشتن ترجمه‌های گوناگون بر متون ارزشمند اسلامی، تنگ‌نظرانه برخورد کرد. همچون وادی اجتهاد فقیهان گرانمایه، این وادی هم باید وسعت داشته باشد. صدا البته، هر مترجمی که قرآن و آثار سنت را به فارسی برگرداند، باید ویژگی‌هایی داشته باشد: مهارت در زبان عربی و استعمال واژه‌ها در گذشته و حال، آشنایی با فنون و صنایع لفظی و معنوی، آشنایی با تفسیر قرآن، اشراف بر تاریخ اسلام، شناخت عمیق زبان فارسی، شناخت درست مخاطبان، حوصله‌ی غواصی در ژرفای اقیانوس معارف و واژه‌ها و شناخت کافی از تفاوت ظریف واژه‌های به‌ظاهر مترادف، و تواضع در پیشگاه نهج‌البلاغه‌شناسان و شتاب‌زده نبودن.

نگارش شرح کوتاه نیز ضابطه‌های ویژه‌ی خودش را دارد: در نظر گرفتن حوصله‌ی نسل کنونی و نوشتن کتاب‌های فشرده و گویا در کنار کتاب‌های تفصیلی در شرح حکمت خداوند و تفسیر سنت نبوی.

برخی نسخه‌ها به سادگی از نشانه‌گذاری نگارشی در متون عربی و فارسی می‌گذرند، اما در این اثر این نشانه‌ها به روش مطلوبی اعمال شده است.

شیوه‌ی پیشنهادی مطالعه این کتاب

هر محقق برای آشنا کردن جوانان با این دنیای پرفروغ، شیوه‌ای ویژه دارد. حقیر نیز که شاگرد آن‌ها هستم، سفارش می‌کنم جوان جویای نهج‌البلاغه در آغاز با کمک شرحی روان و فشرده، مطالعه‌ی برخی خطبه‌ها را مقدم

بدارد و روزانه چهار صفحه از شرح موجود را بخواند.

خطبه نخست دشواری‌هایی دارد. از این رو، می‌توان مطالعه را از خطبه‌های دیگری مانند خطبه‌های سوم، شانزدهم، هفدهم، بیست و سوم، بیست و هفتم، بیست و هشتم، سی و دوم، سی و هشتم، چهل و دوم، پنجاهم یا شصت و چهارم آغاز کرد.

نامه سی و یکم، منشور جاودانه تکامل معنوی جوانان است که به هیچ وجه نباید نادیده گرفته شود. حکمت‌ها را نیز می‌توان در دوره پس از آن مطالعه کرد.

نظیر سخنان کوتاه امام در نهج/البلاغه، به وفور در کتاب‌های شیعه یافت می‌شود و به ما نیز رسیده است، اما خطبه‌ها را بیشتر در همین نهج/البلاغه جست و جو کنید. کتاب‌های پیش از حیات سید رضی، شامل جمله‌ها، خطبه‌ها و نامه‌های امام است که باید شرح داده شود.

پس از خو گرفتن با آنچه سفارش شد، با کمک شرح می‌توانید هرچه را می‌خواهید در این کتاب جاودانه پی بگیرید و ناب‌ترین نکته‌ها را درباره تفسیر، تاریخ، سیاست، عرفان، اخلاق و الاهیات مطالعه کنید و به عمل درآورید.

در پایان، از نماینده ولی فقیه و تولیت مسجد مقدس جمکران، حضرت حجت الاسلام والمسلمین رحیمیان و جناب آقای دکتر حسینی، مدیر محترم انتشارات و جناب حجت الاسلام صمدی، مدیر پژوهش و محتوا، سرور استار محترم جناب آقای محمود سوری و ویراستار محترم، آقای حقیقیان سپاسگزارم. نیز به طور ویژه از همسر دانشمند و یاورم، بانو معین قدردانی می‌کنم. همچنین سپاسگزار فرزندان معنوی ام در بنیاد علمی- تربیتی «کشتی طوفان‌ها» هستم که مرا یاری دادند و به نوشتن تشویق کردند. از سرکار خانم حاجیان نیز که عهده‌دار تایپ و تصحیح کتاب هستند، سپاسگزاری می‌کنم.

این کلاف بی‌مقدار را که اوج بضاعت حقیر است، هدیه می‌کنم به ساحت امیرایمان داران، امام علی بن ابی طالب (علیه السلام)؛ به پیشگاه آخرین ذخیره الهی برای زمینیان، حضرت حجت بن الحسن المهدی (علیه السلام) و به زمینه‌سازان حکومت جهانی ایشان که لباس محبت دنیا را از تن بیرون کردند، زره جهاد و مقاومت پوشیدند و در افق طلوع فجر تا ظهور شمس به پیش تاختند و جانشان را در این راه فدا کردند.

علی رهبر

خرداد ۱۳۹۹ شمسی

دانشگاه صنعتی اصفهان